

DEMOKRACIJA

Najnevarnejši v politiki so
ljudje z bogato fantazijo in
šibkimi živci.

ROBERT SCHUMANN

Leto XII. - Štev. 14

Trst - Gorica, 15. julija 1958

Izhaja 1. in 15. v mesecu

Fanfani pred parlamentom

Po debati o delovnem programu je vlada že dobila zaupnico v senatu

Generalni tajnik krščanske demokracije Amintore Fanfani je v razmeroma kratkem času izpolnil nalogo, ki mu jo je zaupal predsednik republike. Odlok o sprejemu ostavke vlade senatorja Zolija nosi datum 19. junija. Dne 1. julija zvečer pa je bila že sestavljena nova vlada. V njej je 15 demokristjanov in 4 socialdemokrati. Slednji imajo finančno ministrstvo (posl. Luigi Preti), ministrstvo za delo in socialno skrbstvo (posl. Ezio Vigorelli) in ministrstvo za državne udeležbe (sen. Edgardo Lami). Amintore Fanfani si je poleg ministrskega predsedništva pridržal tudi zunanje ministrstvo, medtem ko je eden prejšnjih demokristjanskih predsednikov vlad, poslanec Antonio Segni, postal podpredsednik vlade in obrambni minister. Notranji minister je ostal poslanec Fernando Tambroni.

Poleg resornih ministrov so v vladi tudi trije ministri brez listine, katerim pa so zaupane posebne naloge. Ti so: poslanec Giulio Pastore (za gospodarski razvoj Juga in za pasivne kraje), poslanec Rinaldo Del Bo (za odnose med vlado in parlamentom) in senator Camillo Giardina (za birokratsko reformo). Poleg Giulia Pastora in Camilla Giardina sta v Fanfanijevi vladi še dva nova ministra (poslanec Mario Ferrari Agrami - za kmetijstvo in gozdove - ter poslanec Giuseppe Spataro - za trgovsko mornarico). Vsi ostali ministri so že prej imeli razna ali celo ista ministrstva in niso novinci. Medtem ko so med ministri zastopane vse struje krščanske demokracije, je značilno, da ni Fanfani med ministrske podtajnike imenoval nobenega pripadnika desničarskega krila KD.

Javnost je z velikim zanimanjem pričakovala novo vlado. Glede tega namreč očitajo desničarji Fanfaniju, da je s svojo usmeritvijo klonil pred levicariji, medtem ko skrajni levicariji istočasno očitajo socialnim demokratom, da so s svojim vstopom v vlado kapitulirali pred desnico.

Presednik vlade Fanfani se je predstavil s svojimi člani vlade v senatu 9. julija. Prebral je program, katerega glavne značilnosti so: vlada obljublja izvajanje ustavnih pravic in uresničenje raznih še ne izvajanih ustavnih določil, zvestobo atlantskemu zavezništvu, ustanovitve avtonomne dežele Furlanija-Juljska Benečija. Zavemala se bo za gospodarski razvoj in enakopravnost razdelitve bogastva. Za slovensko manjšino v Italiji je še posebno važna obljuba, da bo vlada s konkretnimi dejanji varovala etnične značilnosti in svoboden gospodarski in socialni razvoj manjšin, ker to pomeni okrepitev države z lojalnostjo in konstruktivnimi prispevki vseh državljani, tudi pripadnikov etničnih manjšin, ki jih je poglavar države pred kratkim povabil, naj s svojim sodelovanjem prispevajo k skupni blaginji.

V onem delu programa, ki govori o notranji politiki in svobodi, je Fanfani poudaril zvestobo vlade do državne ustave, na katere temelji bo ministrski svet razvijal svoje delo. Dejal je, da bo nova vlada izvedla zakone in osnutke zakonov, ki so jih sprejeli v preteklosti, a jih še niso izpolnili. Med vprašanji, ki jih je treba urediti so vprašanja šole, dela, svobode, gospodarskega razvoja, stanovanj, varnosti ter miroljubnega mednarodnega sodelovanja. Fanfani je podčrtal, da je demokracijo mogoče utrditi samo s spo-

tovanjem ustanov, njene zakonodaje ter ljubezni do državne skupnosti, ki lahko nudi vsem državljanom enake pravice. Obljubil je, da bo vlada ščitila svoboščine državljanov, pazila na totalitarna gibanja in zadušila vsak poskus vstaje. Vlada bo spoštovala dogovore z Vatikanom, ki urejuje odnose med Cerkvijo in državo.

Glede ustanovitve avtonomne dežele Furlanija-Juljska Benečija je Fanfani obljubil, da bo vlada že v prihodnjih mesecih predložila parlamentu zadevni zakonski načrt. Vlada bo ustanovila posebno komisijo, ki naj prouči finančno, zakonodajno in upravno plat tega vprašanja. Fanfani se je še posebej ustvil ob vprašanju nemške manjšine v Južnem Tirolskem.

V gospodarstvu bo vlada podvzela primerne ukrepe, da ne bi prišlo do gospodarskega zastaja. Izvajala bo desetletni Vanonijski načrt, skrbela bo za razvoj Juga in modernizacijo kmetijstva ter njegovo prilagoditev obstoječim potrebam in pogojem. Fanfani je pohvalil zasebno pobudo v gospodarstvu, toda istočasno je izjavil, da bo država posegala v gospodarstvo povsod tam, kjer je potrebno, da popravi pomanjkljivosti. To bo storila s pomočjo preureditve IRI-ja in ENI-ja.

V svojem gospodarskem delu ima program Fanfanijeve vlade močne socialne poteze. Tako predvideva obvezne kolektivne delovne pogodbe za vse stroke, uza-

konjenje določil, ki naj predpišejo načela in obrazec po katerem bodo morala velika podjetja sestavljati svoje bilance; IRI bo prenesla vse svoje udeležbe v podjetjih za proizvodnjo energije na ENI (Državno ustanovo za tekoča goriva); vse koncesije za proizvodnjo električne energije bodo ob zapadlosti pripadle posebni javni ustanovi, ki bo s svojim čistim dobičkom in podporami iz državnega proračuna skrbela tudi za predčasen odkup teh koncesij; v podjetjih, ki jih kontrolira država, bodo delavci in nameščenci sodelovali tako pri kapitalu, kakor tudi v upravi in delitvi dobička; v treh letih morajo sedanji lastniki rodovitno zemljo primerno obdelati, sicer jo bo država razstila; država bo nadzorovala proizvodnjo in cene industrije cementa; z novim zakonom bo urejeno kupovanje in prodajanje gradbenih parcel; potrošne dobrine, ki niso za življenje nujno potrebne, bodo višje obdavčene; povišan bo davka prosti minimalni dohodek za osebe, ki so v odvisnem delovnem razmerju; država bo iz davnih razlogov, še nadalje nadzorovala borzne terminske posle.

O tekočem in spornem vprašanju agrarnih pogodb je Fanfani obljubil, da bo vlada podaljšala sedanji režim blokiranja odpovedi in ne bo še nadalje obdržala stalni upravičeni razlog pri odpustih.

Fanfanijeva vlada je že dobila potrdilo senata. Zanj je glasovalo 128, proti pa 111 senatorjev. Pričakuje se, da bo še ta teden prodrla tudi v poslanski zbornici.

Neuspeh mešanega odbora

Dne 1. julija je v Rimu začelo tretje zasedanje mešanega jugoslovansko-italijanskega odbora, ustanovljenega na osnovi čl. 8 Posebnega statuta londonskega memoranduma. Odbor ima svoje seje v palači Chigi, ki je sedež italijanskega zunanjega ministrstva. Predseduje jim vodja italijanske vlade dr. Pasquinelli. Jugoslovansko delegacijo pa vodi svetnik v državnem tajništvu za zunanje zadeve FLRJ, Berislav Žulj.

Razumljivo je, da vlada za to zasedanje in njegove rezultate med našimi ljudmi veliko zanimanje, saj obravnava odbor vprašanja, ki živo zadevajo prebivalstvo v obeh delih nekdanjega Svobodnega tržaškega ozemlja. Gre torej za naše probleme, naše pravice in možnost izživelja nja.

Potem ko je odbor na svojem prvem sestanku, ki je bil lani spomladi v Rimu, določil svoj poslovnik, in je na drugem sestanku, ki je bil jeseni v Beogradu, dosegel da je Visoki komisar preklical odlok, po katerem bi tržaški Slovenci tudi v demo-

kratični Italiji ne smeli dajati svojim otrokom slovenska krstna imena, tržaški Slovenci nestrpnost pričakujejo, da bi končno storil kaj več.

Na tretje zasedanje je prinesla jugoslovanska delegacija precej pritožb, katere so ji poslali pripadniki slovenske etnične skupine v Italiji. Italijanska delegacija pa ni predložila, vsaj tako se je razvedlo in pisalo v časopisih, nobenih pritožb pripadnikov italijanske etnične skupine v Jugoslaviji. Predložila pa je nekatera vprašanja, ki sicer niso v skladu s predvidenim postopkom mešanega odbora za vlaganje pritožb, a imajo splošen značaj in so tako prišla v razpravo.

Dejstva, ki smo jih pravkar omenili so imela svoj vpliv na potek tretjega zasedanja.

Italijanska delegacija si nikakor ne more misliti, da bi v Jugoslaviji bil položaj italijanske manjšine tako idealno rešen, da bi prav nihče ne imel razloga za kakšno pritožbo. Jugoslovanska delegacija pa, podprta s to okoliščino, ni našla za primerno, da bi ugodila italijanski zahtevi po nastavljanju italijanskih državljanov na učna mesta v italijanskih šolah jugoslovanskega dela nekdanjega Svobodnega tržaškega ozemlja. Vztrajala je pri trditvi, da italijanske šole na njenem področju redno poslujejo povsod tam, kjer je dovolj italijanskih otrok, kjer jih pa ni, tam ni razloga za ustanavljanje takšnih šol. Italijanska delegacija se je nato pritožila zaradi nekaterih prisilnih vpisov italijansko govorečih otrok na slovenske, oziroma hrvaške šole. Toda tudi glede tega ni bilo menda nobenih zasebnih pritožb od strani pripadnikov prizadete italijanske etnične skupine v coni B.

Ker ni nobenih podrobnih poročil o poteku dela odbora, si lahko samo predstavljamo, da je ozračje postalo vedno bolj napeto. Jugoslovanska delegacija je sprožila važni vprašanja dvojjezičnosti v mešanih predelih Trsta in okolice ter zakonske ureditve slovenskih šol in sistemiziranja njihovega učnega osebja na Tržaškem. V obeh primerih gre za probleme, glede katerih je tudi italijansko časopisje priznalo, da jih je Jugoslavija v coni B vsaj formalno zadovoljivo uredila. Toda ker pri takih pogajanjih ena stranka nekaj da samo če tudi nekaj dobi, ter je obenem potreben duh medsebojnega upanja in dobre volje, se je pri pomanjkanju teh pogojev delo zafaknilo.

Vse do pretekle srede smo brali, da bo odbor najbrže končal svoje delo v enem tednu. Poročila so bila optimistična. Potem pa je prevladal pesimizem. Niti v soboto še ni bilo zaključnega poročila. Začele so krožiti vesti, da bo odbor vsa načelna vprašanja, med temi tudi ureditev šol in dvojjezičnosti, prenesel na svoje jesensko zasedanje v Beogradu. Na rimskem sestanku naj bi rešil samo pritožbe tistih posameznikov, ki niso načelnega značaja.

Ko to pišemo zasedanje odbora še ni zaključeno. Toda če se pravkar navedena pričakovanja uresničijo, potem lahko rečemo, da mešani odbor ni opravil svojega dela, da se nade, ki smo jih vlagali vanj ne izpolnjujejo in je uresničenje manjšinskega statusa in londonskega memoranduma, katerima Italija še vedno ni priznala zakonite veljave, zašlo še globlje na mrtvi tir.

Ples na vrvi - Sestanek Tito-Naser

V četrtek, 10. julija, je na Brionih končal uradni del zasebnega obiska predsednika Naserja v Jugoslaviji - tako se namreč izraža jugoslovanska tiskovna agencija - in izdal so običajno zaključno poročilo. Osega pet točk in v njem izrekata predsednika Jugoslavije in Združene arabske republike željo po ukrepih, ki naj naredijo konec hladni vojni in razdelitvi sveta v dva nasprotujoča si tabora. Pozivata na nujno potrebo prenehanja proizvodnje jedrskih orožij in na takojšnjo prekinitev poskusov s temi orožji. Ugotavljata, da je treba sklicati konferenco na najvišji ravni, poudarjata pomen Organizacije združenih narodov in ohranitve miru v svetu. Na sestanku sta predsednika sprejela čim širše in intenzivnejše sodelovanje med Jugoslavijo in Združeno arabsko republiko. Podrobna obdelava teh sklepov, ki jih pa poročilo ne našteva, bo zaupana delegacijama na stopnji ministrov, kateri se bosta sestali v prihodnjih mesecih. Prav tako se bosta vladni obeh držav v bodoče od časa do časa posvetovali o vprašanih skupnih koristih. V zaključku poročilo omenja, da

je Tito sprejel vabilo predsednika Naserja za obisk Združene arabske republike. Istočasno z dvostranskimi razgovori Tito-Naser pa so bili na Brionih tudi trojni razgovori med zunanjimi ministri Jugoslavije, Grčije in Združene arabske republike. Ti razgovori so končali že v sredo in v uradnem poročilu o njihovem poteku je rečeno, da so si ministri ob spoštovanju mednarodnega položaja vsake posamezne države temeljito izmenjali mnenja o mednarodnem položaju in pretresli položaj na področju svojih držav.

Kakor vidimo sta obe poročili pravzaprav zelo vodeni in ne vsebujeja nobenih konkretnih sklepov. Videti je, da Naser ne mara pretrgati svojega prijateljstva s Sovjetsko zvezo, ki ga tako vneto podpira v njegovi borbi proti Zahodu. Zato se ni na brionskem sestanku rodil noben nov nevtralni blok, ali nekakšna tretja sila, temveč sta Jugoslavija in Egipt ostala na pozicijah, na kakršnih sta bila. Prav gotovo je Tito opozoril Naserja na nevarnost sodelovanja z Moskvo, češar se pa tudi Naser najbrže že sam dobro zaveda. Toda kaj hoče? Znašel se

je v plesu, ki ga mora nadaljevati in Moskva mu nudi veliko pomoč. Medtem ko je bil na Brionih, je prispelo v Egipt razkošno letalo, zasebno darilo sovjetske vlade Naserju. Prav tako se Tito zaveda, da se more vrniti v sovjetski tabor, ne da bi s tem tvegalo svojo glavo. V tem položaju obema državnikoma ne prostaja drugega kot da poudarjata potrebo »koekzistence« in miru. To sta v svojem poročilu tudi storila, kajti čim ne bi bilo enega in drugega bi jima bili dnevi šteti. Zato je tudi njuna želja, da preneha blokova politika, samo formalna. Če bi ta zares prenehala, potem bi prav onadva ostala brez sedanjih podpor, ki so jima krvavo potrebne.

Se bolj kot poročilo o dvostranskih razgovorih republikanskih predsednikov pa je vodeno poročilo o trostranskih razgovorih zunanjih ministrov Grčije, Jugoslavije in Združene arabske republike. Opaženo je bilo, da je zunanji ministri Grčije, ki je poteval z zasebnim letalom, čakal v Zagrebu ves dan preden je nadaljeval svoj pot v Pulj. Čim je na letališču izstopil iz letala, pa je - ne da bi ga kdo kaj vprašal - hotel zatrdjati, da je Grčija neomajno na strani Zahoda. To je nekajkrat ponovil. Zato je opazovalec bilo naravnost uganka, kaj ga je sploh prineslo na Brione, kjer je prišel skupaj z ljudmi in predstavniki vlad, ki imajo popolnoma nasprotna pogleda. Edina razlaga je, da je pač potem, ko je videla kako si je z nasmeški na obe strani pomagala Jugoslavija, zdaj tudi Grčija odločena, da poskusi nekoliko pritisniti na svoje zahodne zaveznike (tj. na Veliko Britanijo, ki ima Ciper!) češ če mi ne ugodite, pa bom zaplaval v nevtralistične vode.

Toliko o objavljenih poročilih in vtisu, ki so sta ga vzbudili. Poleg tega sta se Naser in Tito seveda domenila tudi kaj tajnega. Kaj, tega se ne ve in bo treba počakati na razvoj dogodkov. Kljub temu pa so javne izjave v popolnem skladu s stvarnimi političnimi okoliščinami in tajni dogovori kvečjemu vsebujejo kakšne podrobnosti, ki to stvarnost dopolnjujejo, ne morejo je pa spremeniti.

Po končanih razgovorih sta Tito in Naser odpotovala z družinama v Slovenijo, grški zunanji minister pa se je vrnil domov.

Albanske grožnje

Albanija je zagrozila s postavitvijo odstrelišč za raketne izstrelke, če bi se Italija ne odpovedala tej oborožitvi.

S tem je albanska vlada povzela kampanijo, ki jo je pred meseci vodila tudi Jugoslavija. Dobro obveščeni krogi vedo povedati, da je Jugoslavija takrat že zaprosila Sovjete naj postavijo na njenem ozemlju naprave za spuščanje velikih raket. Hruščev pa je nenadoma zahteval nekaj več, ne samo zunanje-politično in vojaško sodelovanje. Tako je načrt padel v vodo in začel je sedanji spor.

Nekateri menijo, da bi Tito pri svoji politiki moral razpolagati z odstrelišči z vrtljivimi rampami, tako da bi jih po potrebi usmerjal na Vzhod ali Zahod. Takih pa zaenkrat ne dobavlja noben blok.

Dogodki po svetu

VEST O POMORSKIH VAJAH, ki naj bi jih letos avgusta imele pred Puljem britanska, italijanska in jugoslovanska mornarica, je vzbudila veliko senzacijo, saj bi bile to prve skupne pomorske vaje obeh sosednjih jadranskih držav, vse od kar je bila ustanovljena Jugoslavija.

Zamislite za skupne pomorske vaje, ki pa še niso uradno potrjene, so izšli Angleži. Vršile bi se pod geslom »Konvoj, ki je pripeljal z Zahoda pomoč za Jugoslavijo.« Dogodek je izredno važen, ker nakazuje, da bi Jugoslavija v primeru sovjetskega napada lahko računala na aktivno zahodno pomoč.

NEMCI NOČEJO ATOMSKE VOJNE, A HOČEJO ATOMSKO OROŽJE. Tako so vsaj pokazale volitve, ki so bile prvo nedeljo julija v Porenju - Westfaliji.

V tem najbolj industrijskem predelu Zahodne Nemčije so dosejeli imeli deželno vlado v rokah socialni demokrati, ki so svojo volilno kampanijo osredotočili v glavnem na borbo proti atomski oborožitvi, za pogajanja s Sovjetsko zvezo, za morebitno nevtralizacijo Nemčije. Manifestacije, ki so jih prirejali, so kazale, da jim velik del prebivalstva sledi in da njihov vpliv raste. Zato je bilo njihovo razočaranje tem večje, ko so jim nedeljski volilni rezultati pokazali, da je večina izbrala drugo pot. Nemčija ne ostane nezavarovana in razoročena. Volitci so odločno odobrili treznejšo Adenauerjevo politiko. Njegovim krščanskim demokratom so dali absolutno večino v deželnem parlamentu in ti bodo odslej lahko sami vladali v Porenju in Westfaliji.

ZA NOVEGA JUGOSLOVANSKEGA VELEPOSLANIKA V RIMU naj bi bila imenovana profesorica Anka Berus, čla-

Manjšinski kongres

V dneh od 25. do 28. junija se je vršil v Avstriji, v Innsbrucku Mednarodni kongres evropskih manjšin. Na njem so soglasno sprejeli resolucijo, ki poziva avstrijsko vlado, da izpolni 7. člen državne pogodbe (ki govori o pravicah narodnostnih manjšin) v sodelovanju s prizadetimi manjšinami. Slovensko narodno manjšino na Korškem je na tem kongresu zastopala delegacija Narodnega sveta korških Slovencev, ki so jo sestavljali gg. dr. Joško Tischler, dipl. trg. Janko Urank in Franci Moertl.

Na kongresu so sprejeli tudi resolucijo, ki zahteva popolno priznanje avtonomije za Južno Tirolsko.

Dozanimivega zapletljajja je prišlo po govoru deželnega svetnika dr. Oberhammerja, ki je pozdravil kongres v imenu tirolske deželne vlade. Pri tem je pohvalil, kako vzorno je rešila manjšinsko vprašanje Avstrija. Glede Korških Slovencev je navedel nekaj števil, ki jih pa na vprašanje članov slovenske delegacije, ni znal pojasniti. Izgovarjal se je, da so to pač uradni podatki. Člani slovenske delegacije so nato povabili gospoda svetnika naj si ogleda vzorno rešitev kar na razstavi manjšinskih šolskih knjig, ki so jo priredili v zvezi s kongresom. V avstrijskem oddelku so namreč bile samo štiri slovenske šolske knjige (Mladi rod, Naš dom, Slovenska vladnica ter Katekizem in krščanski nauk), češka pa celo sama ena in še to češka vladnica za učenje nemškega jezika!

VESTI z GORIŠKEGA

Minister ne soglašal z županom

V petek 4. t.m. je goriški župan dr. Bernardis na seji občinskega sveta odgovoril na vprašanja, ki so bila zastavljena s strani edinega monarhističnega svetovalca Pedronija in misovskih t. j. novo-fašističnih svetovalcev, v zvezi z zadevo jugoslovanskih zastav. Te so namreč vsele zraven italijanskih na petih avtobusih italijanskih videmskih dijakov, ko so se ti, devetsto po številu, preko mednarodnega prelaza pri Rdeči hiši v Gorici peljali na izlet v Jugoslavijo.

O zadevi smo svoječasno že poročali, in tudi povedali, kako energično in pametno sta videmska merodajna in pristojna šolska oblast na izpade goriških prenapetih takrat odgovorili: da je namreč šlo za pet jugoslovanskih zastav, ki jih je avtobusno podjetje razbesilo po avtobusih zraven italijanskih v Gorici tik pred odhodom čez mejo, iz vladnosti do države gostiteljice. In še: da izletniki in njih spremljevalci zavračajo kot prenapeti nacionalizem proteste, ki jih je določeni italijanski tisk iznesel in vprašanja, ki so jih monarhisti Pedroni in misovski svetovalci naslovili na župana.

S tem odgovorom in pojasnilom je »goročenec« tiska in prenapetih takrat utihnilo in človek je upal, da je zadeva končana. Pa ne, ni bilo tako, ker je župan, kakor goriški povedano, ustno vprašal odgovoril na seji 4. t.m. Najprej je župan nekam svačeno čital po vrsti Pedronijevo in misovsko vprašanje, nato pa povedal, da je takoj poslal obširno protestno pismo pristojnemu ministru. Pismo je na seji tudi prečital.

To županovo pismo pa predstavlja zgoren dokaz, kako globoko je sam prežet nerazpoloženja in odpora že do same jugoslovanske zastave, kaj še do jugoslovanskega naroda, saj je pismo kot tako v celoti besen izliv žolča.

V njem trdi župan samovoljno, da je dogodek jugoslovanskih zastav porazno vplival na vse občinstvo, ki da se vse nad njim zgraža ter ga obsoja kot žalitev mesta. Italijanski dijaki so šli z jugoslovanskimi zastavami po poti, ki so jo hodili italijanski odpejanci, ki se do danes še niso vrnil. Nadalje pravi županovo pismo in to večkrat ponavlja, da taki primeri ne služijo doprinosu k pomiritvi in olajšanju napetosti (distensione).

Županovo pismo je dolgo kaki dobri dve tipkani stranici in se končuje z ostro obzodbodo dogodka in s klicem na pomoč. Ključno in ves razočaran pa je župan, ko je končal čitati svoj nesmiselni papirus, povedal, da minister na njegovo pismo ni niti odgovoril. Pedroni je tedaj, istotako razočaran, izjavil, da se županu za njegov nastop zahvaljuje. Pedroniju pa so se v tem oziru pridružili še misovci.

Nekateri svetovalci pa so si polglasno pošepečali: »Minister je modrejši od župana!«

S tem je zadeva bila na seji zaključena, ker se vprašalec, Pedroni in misovci, niso drznili spremeniti vprašanja v predlog, naj občinski svet zadevno razpravlja in dogodek z jugoslovanskimi zastavami obsodi.

Značilno je dejstvo, da so italijanski listi (Gazzettino, Piccolo in Messaggero Veneto) po seji samo omenili županovo pismo. Očividno je ministrov molk tudi uredništva teh listov zmedel in presenetil. Prej, meseca maja, so pa pisali in pisali, da je bilo kaj, kot da bi se svet pogrežal.

Pripombe k županovemu pismu

Župan je po zakonu upravni predstavnik občine in ne more ter ne sme svojevoljno govoriti v neupravnih zadevah v imenu vsega občinstva ter svojevoljno tolmačiti čustva vseh občanov. Župan dr. Bernardis je grobo prekršil mejo oblasti, s katero kot župan razpolaga, pa tudi mejo olike. Ne spodobi se namreč govoriti v imenu drugih, če mu ni bila taka naloga zaupana. V danem primeru je župan, ki je zabujen v miselnost nestrpnosti, s svojimi izpadi v dolgem pismu, zabredel v labirint tako sovražnih trditve, da jih minister ni mogel kar tako prostodušno sprejeti in županu ter Pedroniju in misovcem prihiteti na pomoč in pobrati njihovo žolč. Hvala Bogu se je topot zgodilo, da jim rimski minister ni nasedel in upati je, da jim ne bo niti v bodoče več.

Pedroni in misovci, ki skupaj predstavljajo nekaj nad eno desetino vseh goriških volivcev, ne morejo predstavljati vseh občanov, ampak samo tiste skrajne, ki jim se sledijo. Župan pa zopet ne predstavlja demokrščanov, ker je bil le gost na njihovi listi. Pisati bi torej smel na ministru le v svojem imenu (ali pa mu poslati prepis Pedronijevega in misovskega vprašanja) ne pa v imenu vseh občanov, ko mu občinski svet te naloge ni poveril.

Pot slovenskih mučnikov

Pot pa, po kateri so videmski dijaki odšli na izlet v Jugoslavijo in nesli svoje italijanske zastave zraven pet jugoslovanskih, pa so, gospod župan, hodele trume slovenskih mučnikov, ko so jih italijanske oblasti za časa fašizma gonile z doma in gnetle v taborišča smrti v Gonarsu, v Reniciju, v Chiesanuovi in drugih krajih Italije. Ta pot je zato pot slovenskih mučnikov in, tako ostane tudi če so jo maja 1945 hodili odpejanci, nekateri kot žrtve svoje fašistične pregrehe

drugi pa, nefašisti, kot žrtve komunistične revolucije, katero so skupaj vodili slovenski in italijanski komunisti.

Fašisti, to gospod župan dobro veste, so več kot dvajset let uganjali zločine nad Slovenci in Hrvati na Primorskem in v Istri. Pa smo s tega mesta kljub temu že mnogokrat spregovorili našo protestno besedo zaradi odpejanih v maju 1945, četudi so med njimi bili do Slovencev nerazpoloženi fašisti. Vi pa niste imeli in verjetno ne boste imeli dobre besede krščanske pietete do deset in deset tisočev slovenskih žrtve italijanskega fašizma pred vojno in med vojno. Slovenci, gospod župan, nismo brezdušni, brezsrčni in brežutni narod. Slovenci prelivamo grenke solze nad žrtvami fašizma, pa ne uganjamo zaradi tega večnega strupenega nacionalizma in ne sovražimo italijanskega naroda in države. Le obiščite slovenska grobišča v Gonarsu, Reniciju, Chiesanuovi in drugod, gospod župan dr. Bernardis, pa boste videli kako veliko jih je. In strmite najprej nad temi žrtvami fašizma in njegove vojske. Ker ste krščanski mož, pa boste razumeli bistreje poznejše žrtve razmer, ki jih je fašizem s svojimi grozotami ustvaril in žrtve pozvočil.

Sicer pa ste bili dolžni, gospod župan, prečitati tudi izjavo, ki so jo videmski prireditelji izleta podali, ki so izvedeli za Pedronijevo in misovsko vprašanje.

Ne, tiste izjave niste niti omenili niti prečitali, kakor bi bilo prav. Morda zato ne, ker je izjava jasna, pošena, demokratična. Tista izjava zavrača in obsoja strupeni nacionalizem določenega goriškega kroga mož, ki bi radi vcepili tudi duše in srca mladine gnev in tisto nebrzdano

sovražstvo, ki ga sami gojijo do sosednega slovenskega naroda.

Koliko je nemških izletnikov, ki prihajajo v Italijo s svojimi zastavicami na vozovih, pa jih zaradi tega nihče ne moti, nihče ne žali, nihče ne sramoti.

Nemške čete pa so nekajkrat pustošile, požigale in ubijale po Italiji...

Naša sramota

»Novi lista« prav ne more in ne more še preboleti salamskega fiaska, ki ga je z MARP-om in z independentisti vred doživel na zadnjih državnozbornih volitvah, in ker ne ve kako iz zagate, meče seveda vso krivdo na »voditelja« in »politike«, ki so tukajšnjim Slovincem svetovali, naj glasujejo za krščansko-demokratsko stranko, in si poleg vsega upa še trditi, da je to prava sramota za naš narod.

Da, gospodje novolistarji, vemo, hudo vas boli, da se je večji del Slovencev tudi 25. maja izrekel za svobodo in demokracijo proti komunizmu. Vemo, da po vaši veliki »moralni« edino vi delate prav, toda obračajte kakor hočete, resnica se ne bo zaradi tega spremenila.

Klevetiško »sramota« pa naj si gospodje obesimo kar za lasten klohub. Ta ima namreč med njimi že domovinsko pravico. Če pa se jim zdi taka sodba krivična, bi jim predlagal javno obravnavanje teme kot bi bila, n. pr. »kdo so kovači naše sramote?« Ti pečati iz komunistične in sopotniške kovince dežujejo na naš svet kot Hruščevljeve histerije proti Titovi Jugoslaviji. »Voditelj« in »politika« na mejdan, da vidimo, kje so vrelci naše sramote, kdo so okradenci »narodnega« in človeškega ponosa.

Seja goriškega občinskega sveta

V petek 4. t.m. se je vršila seja goriškega občinskega sveta, na kateri je najprej župan odgovarjal na razna vprašanja nekaterih svetovalcev. Prečital je tudi vprašanja monarhista Pedronija in misovcev, glede jugoslovanskih zastav na avtobusih, o čemer poročamo na drugem mestu.

Drugo Pedronijevo vprašanje se je tikalo označbe »Jugoslavija« na volilnicah zraven rojstnega kraja nekaterih volivcev, rojenih v Jugoslaviji. Pedroni se je namreč čutil užaljenega že samo zaradi te označbe čisto upravnega značaja. Župan pa je pojasnil, da zakon sam predpisuje take označbe, kadar gre za rojene v inozemstvu.

Svet je nato začel razpravljati o posameznih točkah dnevnega reda, ki so zadevale imenovanje novega odbornika namestnika ker se je dr. Corsi mestu svetovalca odpovedal in odkup 23.000 kvadratnih metrov zemljišča dedičev Cocianijev v Podgori, kjer misli županstvo zgaditi športno igrišče. Kar zemljišča ostane, bi županstvo prodalo zasebnikom za zidavo stanovanjskih hiš. Nakup zemljišča stane sedem milijonov lir.

Ko bo igrišče gotovo, bodo odpravili ono pri »Madonin« in ta prostor bo lahko služil drugim namenom.

Svet se je zopet sestel v sredo 9. t.m. in razpravljal o prošnji podjetja ATA, da sme spremeniti urnik mestnega avtobusnega prometa. V zadevi je svet raz-

pravljaj dve uri in pol ne da bi prišel do zaključka, in bo razpravo nadaljeval v sredo 16. t.m.

Vprašanje je zato važno, ker misli podjetje ATA odslužiti kakih šest uslužbencev in izgleda, da je novi urnik vožnje po mestu v zvezi s tem namenom.

Obeh sej sta se udeležila naša svetovalca gg. Suligoj in dr. Sfiligoj. Dr. Kacin pa je bil zaradi šolskih dolžnosti, kot član maturitetne komisije v Trstu, zažrtan.

Občinska seja v Sovodnjah

V sredo 2. t.m. se je spet sestel sovodnjski občinski svet, da bi podrobno razpravljaj o petnajstih točkah dnevnega reda, ki so med ostalim predvidevale tudi nabavo in prevoz 1000 kub. m. gramoza za popravilo cest, povisek lovskih najemnin, podaljšanje pogodbe s tvrdko Bozzini-Gionchetti za pobiranje trošarine ter izplačilo nagrade blaginiku omejene trdke za leta 1954, 1955, 1956 in 1957.

Med razpravljanjem o nabavi in prevozu gramoza za ceste se je svetovalec manjšine, g. Niko Cevdek, pritožil nad slabim stanjem cest v občini ter je istočasno vprašal, ali ima sploh občina na razpolago cestarja, ko mora ta opravljati naloge, ki pripadajo prav za prav obhodniku. Oglasili so se nato še drugi svetovalci in zahtevali, naj bo cestar za-

Letošnji šolski uspehi

NA DRŽAVNI NIZJI SREDNJI SOLI v Gorici so v poletnem roku šolskega leta 1957/58 izdelali:

SPREJEMNI IZPIT v I. razred: Bassa Boris, Bastiani Vladimir, Bertossi Edi, Ferletič Stanislav, Krisman Dušan, Laković Branko, Lapanja Dušan, Pahor Angel, Princič Jožef, Sósol Marjan, Tabaj Miloš, Valentinič Emil, Zaban Marcel, Bregant Marija, Cescutti Ana, Devetak Milojka, Dornik Nada, Frandolic Marica, Jarc Adrijana, Korsič Marija, Lasič Marija, Leban Maja, Marassi Doroteja, Marussi Natuška, Mauri Natuška, Mozetič Milojka, Mucci Stana, Nanut Joana, Paktor Marija, Paoletti Milojka, Paulin Nataša, Plesničar Ester, Quinzi Adele, Radetič Marta, Znidaric Ana.

CEZ I. razred: Černic Karel, Gergolet Marij, Kocman Drago, KOMAC Peter (odličnjak), Mervic Leopold, Tabaj Božidar, Terpin Robert, Figelj Marija Magdalena, Hmeljak Radika, Klanjšček Dragica, Klanjšček Milojka, Koren Jerica, Korosec Kira Tatjana, Persolja Vladimira, Peteani Stana, Simcic Ema, Valentincic Slavka, Velusek Vanda, 1 dijak je bil zavrnjen; 11 dijakov je dobilo popravne izpite.

CEZ II. razred: Kuzmin Branko, Radetič Emil, Saksida Andrej, Barbarino Irma, Brani Miroslava, Carrara Zmaga, Cernigoj Katarina, Cescutti Metoda, Graver Nadjia, Komjanc Ana, Knez Helena, Kunjč Franka, Suligoj Danila, Vizintin Emilja, Vizintin Katarina. 2 dijaka sta bila zavrnjena; 7 dijakov je dobilo popravne izpite.

NA DRŽAVNI STROKOVNI SOLI v Gorici so v poletnem roku šolskega leta 1957/58 izdelali sledeči dijaki:

CEZ I. razred: Čotič Ladislav, Frandolič Vojko, Graver Henrik, Hlede Alojz, Hoban Milivoj, Humar Dominik, KLEMSE Vladimir (odličnjak), Miklus Darko, Paulin Stanislav, Pelizzo Dino, Persolja Boris, Pintar Boris, Predan Alfred, Semoli Savo, Skorjanc Marij, Tomazic Florijan, Zezlin Viljen, Zotti Edvin, Caudek Marija, Delpin Renata, Lavrenčič Nadjia, Makuc Nadjia, Martinig Jožefa, Peric Danila, Petajan Friderika, Rossi Bojana, Rožič Jožica, Tomazič Vida, Tomsic Slavica, Zotti Silvana. Idijak je bil zavrnjen; 12 dijakov je dobilo popravne izpite.

CEZ II. razred: Berlot Franko, Cingerli Zorko, Čotič Ivan, Dusan Bruno, Frandolic Silvan, Gorjan Drago, Jelen Gvido, Marga Danilo, Marini Edvard, Mervic Mirjam, Merseccchi Pavel, Persolja Orland, Sedmak Jakob, Sedmak Valentin, Terpin Alojz, Tomsic Boris, Trejak Zarko, Zavavlav Ivan, Bregant Zmaga, BRISCO Jožefa (odličnjakinja), Ferligoj Renata, Figelj Lucija, Florenin Ana, Komjanc Miroslava, Kosic Marija, Matezic Rafaela, Pacor Nevenka, Suligoj Tatjana. 1 dijak je bil zavrnjen; 9 dijakov je dobilo popravne izpite.

Še nekaj o razstavi najmlajših

Druga razstava najmlajših je zelo zanimiva in značilna prispevka naših dni. Mladim »umetnikom« manjka seveda tehnika zrele umetnosti, toda njihove slike nam odkrivajo tako bogat duhovni svet in nam govorijo v tako pristnem in čudovitem jeziku, da jih človek nehoti obduduje in izreka svoje priznanje.

Večina razstavljavcev ne dosega še dozorelega izraza, in njihove podobe predstavljajo le površno preprostejšo »doživljajo«. Toda nekateri nakazujejo v svojih delih kar »precejšnjo umetniško nadarjenost in izrazitejšo osebnost.

Anka Di Battista nam v svoji »Nočni nevihti« s temnimi skladnimi barvami proži kar živ občutek nevihte, ki se dviga v hudi noči in s svojo pretečo težo proti dvema malima hišicama, ki se kot bedni siroti stiskata druga k drugi.

Zivahnejša je »Jesena« Ivana Zavavlava, kjer se z občestnih dreves usipajo gmote listja na vozček, ki ga pelje kmet po vaški cesti.

Večjo nadarjenost in zrelejšo umetniško sintezo izpričuje v »Starodavnem mestu«, Zdravko Sedmak, ki med vsemi razstavljavci zasluži posebno priznanje.

V »Planinskem svetu« Bojana Rossija občudujemo skladnost in prelivanje izrazitih barv planinske pokrajine. V »Cestici« Borisa Persolje se izraža ves užitek neobjudene ceste, ki pod varstvom samotne cerkvice in bujnem zelenju občestih travnikov odkriva pristni življenjski motiv.

Po pesniškem in klasičnem slogu sta omembe vredna »Pevski most« Danila Cotarja in »Soča« Neve Florenini. Pomembna pa so tudi še dela »Dekliški obraz« Vide Tomazičeve, »Jezero« Jožice Martinigove in »Gozde« Bruna Dusanca. Skoda, da se pri teh pozna zunanji vplivi, ki kvirajo pristnost.

Končno lahko povemo, da je »II. razstava najmlajših« lepo uspela in so si prireditelji, Akademski klub, kakor tudi dijaki razstavljavci zaslužili vse priznanje.

Alida Vižintin obsojena

Tržaško porotno sodišče je razpravljalo v zadevi Alde Vižintin iz Dola, ki je 24. avgusta leta 1956 ubila v Strancanu svojega moža. Zagovarjala se je s trditvijo, da je dejanje izvršila v silobranu čes, da jo je mož hudo napadel in da je bila v nevarnosti. Alida Vižintin so priznali za deloma duševno bolno in so jo z raznimi olajševalnimi okoliščinami obsodili na osem let zapor. Po zaporu pa bo morala prestati še tri leta v posebnem zdravilišču.

DOLGOLETNI NACRT ZA RAZVOJ VRTNARSTVA IN SADJARSTVA

Ker bo v kratkem stopilo v veljavo Skupno evropsko tržišče, je rimsko ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo pripravilo desetletni načrt za pospešitev razvoja vrtinarstva in sadjarstva v Italiji. Po tem načrtu bo dosegel pridelek zelenjave leta 1965 kar 140 milijonov stotov napram 45 milijonov pridelka v letu 1955. V letu 1965, poroča Agencija Italija, naj bi dežele Campania, Emilia in Benečija pridelale toliko zelenjave in sadja, da bi jo ostalo tudi za izvoz. Abruzzi in Tridentinska bosta izvažali krompir, sadje pa Sicilija, Romagna, Gornje Poadiže, Kalabrija, Campania in Benečija.

Tudi finančna sredstva za izvedbo tega velikopoteznega načrta upajo dobiti na primeren ugoden način.

Naši kmetovalci, vrtnarji in sadjarji, naj se torej urno pripravijo na boljše bodočnost v tem oziru. Gojijo naj vrtnarstvo in sadjarstvo, ker se v tem oziru obetajo zlati časi!

OBETA SE IZREDNO BOGATA VINSKA LETINA

Naši vinogradniki so letos naravnost presenečeni nad izredno dobrim trtnim zarodkom. Trte so tako polne grozdja, da ga komaj držijo. Če ne pride toča, kar si seveda ne želimo, bo toliko mošta, da ne bo posode.

ODLIKOVANJA slovenskim upokoženim šolnikom

V soboto 28. junija so se zbrali v prostorih osnovne šole v Gorici učitelji slovenskih šol na Goriškem, šolski skrbnik g. dr. Devetta, nadzornica ga De Rocco, bivši nadzornik g. Spazzapan, oba didaktična ravnatelja gg. dr. Leban in Vižin ter deset učiteljev in učiteljic, ki so dopolnili službena leta in stopili v pokoj.

Sestanek je imel namen, počastiti upokojene. Šolski skrbnik je namreč izročil vsakemu upokojenemu častno diplomu, lastnoročno podpisano od predsednika republike Gronchija. Diplomso je prejele: gospe Valerija Boschini, Ana Causi, Pavla Hvala, Alojzija Logar roj. Rutar, Gabriela Mikulus, Leopoldina Novak, Emilja Paglavac, Ottilija Terpin roj. Strel, Marija Tušar, in g. Humbert Močnik.

Zraven diplome je vsak odlikovalec prejel tudi lep šopek cvetja!

Govorila sta najprej ravnatelj dr. Leban, nato pa še g. šolski skrbnik. Oba sta izrazila priznanje vsem upokoženim za častno dovršeno delo v službi vzgoje najmlajših.

V imenu odlikovanih se je oglasil g. Hubert Močnik in se zahvalil za odlikovanje in za lepe besede govornikov. Podčrtal pa je, da so najlepša leta njegovega življenja tista, ki jih je posvetil mladini in jih preživel med mladino osnovne šole.

Sledil je prigriček v prijetem razpoloženju vseh udeležencev.

S tega mesta izrekamo tudi mi vse priznanje upokoženemu učitelstvu za njegovo požrtvovalnost pri vzgoji šolske mladine. Veseli nas tudi dejstvo, da so se slovenskih učiteljev spomnile višje šolske in državne oblasti!

GOSPODARSTVO

DETELJISKA. PREDENICA NA DETELJI: Predenico vsak kmetovalec pozna in ni je treba posebej opisovati. Mnogi naši kmetje jo imenujejo tudi »kanika«. Če se na deteljišču močno razraste, nam lahko uniči vse deteljišče, ako pravočasno ne pridemo na pomoč. Predenica zraste na deteljišču, če smo posejali seme detelje, katero je vsebovalo tudi seme predenice. Lahko pa seme predenice raznaša tudi veter ali pa ptice. Ko opazimo na deteljišču predenico, moramo ob košnji taka okužena mesta posebej pokositi in sežgati. Okuženo mesto poskropimo s kakim tovorstnim sredstvom kakor je n. pr. »Antiscutella caffaro«. Ob določenem času bomo taka mesta na njivi prekopali in vnovič posejali deteljo. Da se obvarujemo okuženja deteljišča s predenico, je prav če semena detelje kupujemo pri priznanih, resnih trždarjih, katere jamčijo, da je seme prosto predenice.

V KLETI: Ob sedanjih poletnih vročini moramo posebno paziti, da se nam vino ne skisa. Zato morajo biti sodi vedno polni in klet zavarovana pred močnimi sončnimi žarki. Če iz kateregakoli vzroka kakšen sod vina za kratek čas ni poln, moramo na vrhu zažveplati z žveplanim kom ter dobro zamašiti. Čimprej pa bomo vino iz takih sodov pretočili v manjše posode. Da obvarujemo vino pred kisenjem, je prav če ob začetku nastopajoče vročine vino dodamo po eno kocko »Enososine« ali »Conservatore Marescalchi« na vsak heloliter količine. S tem obvarujemo vino pred kisenjem. Vedeti moramo, da je kis pri vinu neozdravljiv. Taka vina je treba hitro razprodati. Paziti moramo, da so kleti hladne. Zato bomo ob hladnih

nočeh okna odprli in jih zjutraj zopet zaprli.

V SADOVNJAKU: Sadije moramo trgati ko je zrelo. Dozorele breskve poznamo po tem, ker zadobijo značilno rdečo barvo in se rade odtrgajo. Pri hruskah in jabolkah pa je znak dozorelosti, ko pečke postanejo črne in odpadejo prvi, piškavi sadovi. Sadije, ki je namenjeno izvozu v daljne kraje, moramo vsekakor pobrati par dni pred dozoritvijo.

ZIVINOREJA: Mnogo je slučajev, ko živinozdravniki ugotavljajo obolenost živine na jetiki. Tako živino je treba takoj izločiti in se strogo držati navodil zdravnika. Vzroki obolenosti za jetiko pri živini so različni. Eden glavnih pa je vsekakor pomanjkljiva hrana. Zato ne smemo rediti več živine, kakor imamo krne na razpolago. Nadalje so vzroki pri popolnoma nehihijskih hlevih: mala okena, neodvajanje gnojnice kopijeje gnojja v hlevu samem. Zlasti pri kravah mlekaricah moramo paziti na pojav te bolezni, ker se moramo zavedati, da mleko takih bolnih krav prenaša bolezen tudi na človeka. Zlasti visoko mlečne krave so za to bolezen najbolj dovzetne, ker z izločenjem mleka oddajajo od sebe tudi mnogo hranilnih snovi. V novejšem času se močno širi način reje živine na prostem. So primerne staje, kjer se živini poklada krmo in kamor se zateka v slučaj slabega vremena, drugače se pa giblje na prostem. Kdor izmed naših kmetovalcev bo tako napreden da se bo odločil za tak način reje živine, naj se obrne na Kmetijsko nadzorstvo, kjer bo dobil vsa v ta namen potrebna navodila. Država pa daje tudi prispevek za nove zidave.

40letnica boljševiških likvidacij

IVANO VO

Pred štiridesetimi leti je zatonil caristični ustroj v največji slovanski državi, v Rusiji. Rusko ljudsko revolucijo so izkoristili boljševiki z metodami in postopki ter postavili v senco sam absolutistični carizem. Carja je zamenjal Lenin, reakcionarno vladavino pa krvava diktatura. Ruski narod je tako z dežja zašel pod kap.

Z boljševiško diktaturo se je skotila »likvidacija«, ki je skozi vsa ta štiri desetletja edina jamčila komunizmu obsoj. Zadnji umori Nagya in tovaršev na Madžarskem so to ponovno potrdili.

Tragični konec carske družine

Uvod v likvidacijsko obdobje svetovne zgodovine dvajsetega stoletja pričena z umorom ruske carske družine. Vrnimo se v drugo polovico prve svetovne vojne, v čas ko je zamrla slovanska beseda v odločevanju evropske in s tem svetovne politike.

Ko je general Ruski, glavni poveljnik severnega bojišča, 15. marca 1917 skupno z ljudskima zastopnikoma Gučkovom in Sulginom pri Pskovem (kjer je bil namreč ruski glavni stan) vstopil v carski dvorni vlak, so carju predložili v podpis odpoved na ruski prestol zanj in za njegovega sina. Pri tem so naglašali, da bo armada zapustila bojišče, če bi car dokumenta ne podpisal.

»Če naj bi bil jaz vzrok za nesrečo moje domovine, sem pripravljen za Rusijo storiti vse, če je potrebno tudi žrtvovati svoje lastno življenje«, je odgovoril car. Nato je odstop podpisal in se odpeljal v Carskoje Selo k svoji družini. Sledilo so težki meseci strahu in negotovosti. Nekega dne so družini sporočili sklepčasne vlade, da premesti carsko družino iz varnostnih razlogov v Tobolsk, 500 km vzhodno od Urala.

Tako so carsko družino 14. avgusta 1917 odpeljali z vlakom v Tobolsk. Osem mesecev kasneje so carsko dvojico in veliko kneginjo Marijo premetili v Jekaterinburg, (danes se mesto imenuje Sverdlovsk), kamor so mesec pozneje spravili tudi ostale člane carske družine. Tu se je tudi odigrala velika drama, ki je imela za cilj popolno iztrebljenje družine Romanov.

Iz knjige »Osameli vladarji. Življenje in smrt zadnjih Romanov«, ki jo je napisal Sergej Markov, prinašamo izpovedi glavnih prič o tej dramati.

Dne 17. julija 1918 je v jutranjih urah obkrožilo Sverdlovsk letalo in odvrglo letake naslednje vsebine: »Posebna izdaja. V imenu in po naročilu Sveta ljudskih komisarjev in Revolucionarskega štaba so bivšega carja in samovladarja Rusije, Nikolaja II. skupno z vso družino v noči od 16. na 17. julij 1918 ustrelili. Trupla

so takoj pokopali.« Podpis »Okrožni izvršni svet Uralskega sovjeta«. Za »Revolucijski štab« so poročilo podpisali Maklavanski, Moebius, Bjeloborodov, Černič in Jurovskij.

V spominnih dozdevno edine preostale carjeve hčerke Anastazije so imenovane štiri osebe, ki so izvršile zločin oziroma so bile pri masakru prisotne: Goloček, stari Leninov pristaš, ki je po naročilu iz Moskve pripravil ves načrt za pokol, Sverdlov, maturant in dentist, Bjeloborodov, bivši knjigovodja in v tem času predsednik Izvršnega sveta Uralskega sovjeta, dalje Jankel Abraham Jurovskij, dejanski carski morilec, bivši fotograf in bolniški strežnik.

Sibirska armada ruskega admirala Kolčaka, kateri so se pridružili zelo močni oddelki čeških legionarjev, je napredovala proti rdečearmijcem v Sverdlovsku. Boljševiki so se bali, da bo mesto padlo v roke Kolčake vojske in so zato hiteli z »likvidacijskimi« pripravami.

Prof. Herman Zerzawy, neumorni raziskovalec carskega pokola, je šele pred kratkim, meseca februarja letos, odkril v Voelslau pri Dunaju nekega gospoda Georga Rainerja, ki je služil kot poročnik pri avstrijskem Strelnem polku št. 2 (Meran) in zašel v rusko vojno ujetništvo. Ta poročnik je preživel nekaj mesecev v častniškem taborišču v Sverdlovsku. Poznal je mesto zelo dobro in tudi hišo Ipatjev, kjer je domovala carska družina. V hiši sta živela samo car in carica. Vojni ujetniki so ju večkrat videli skozi ograjo na vrtu. Carjevih hčerk pa niso opazili. Te so namreč boljševiki spravili v javno hišo, kjer so bile na razpolago vojakom vseh vrst. To je bilo naravnost peklenško tisočkratno posiljevanje in oskranjevanje, ki je bilo hujše od smrti.

Ko se je 14. julija 1918 Kolčak blizil Sverdlovsku, so boljševiki razglasili obredno stanje in prekli so ter pričeli z izpraznjenjem mesta. Dne 16. julija 1918 je krajevni sovjet odločil usodo carske družine.

Boljševiška morilna furija

Ob polnoči med 16. in 17. julijem je Jurovskij, mešarska surovina, predramil carsko družino. Dan pred tem so namreč boljševiki spet združili celotno družino. Ukazal je vsem članom, da se hitro oblečejo, češ da jih morajo spraviti na varno izven ogroženega mesta. Vsi so takoj ubogali, nakar jih je bandit spremljal v pritličje. S seboj so nosili kocke in prtljago. Spravil jih je v veliko temno sobo z zamreženimi okni. Ena sama luč je brlela.

»Počakajte tu«, je zahrmedel morilec. Prinesli so tri stolice za carja, carico in careviča. Carjeve hčerke, zdravnik dr. Botkim, spletna, služabnik in kuhar so stali naslonjeni na zid. Takoj nato so vdrl v sobo Jurovskij s tropom divjih aziatov z revolverji v rokah. Sedaj je bilo vse jasno, kaj nameravajo boljševiki.

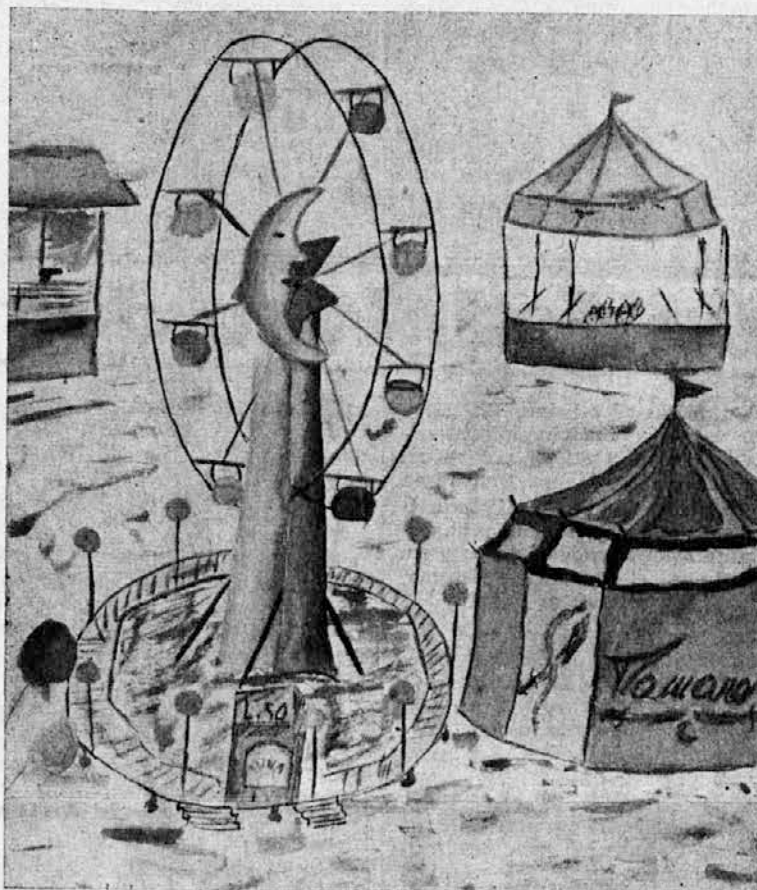
»Nikolaj Aleksandrovič«, se je zadel Jurovskij, »tvoji pristaši so te poskušali osvojiti, pa se jim ni posrečilo. Zato vas bomo vse postrelili.« - »Kaj« je zaklical car, ki ni mogel razumeti morilčevih besed.

»Da«, je odgovoril Jurovskij in dvigal revolver. Carica in njene hčerke so se prekrizale. V tem trenutku je Jurovskij ustrelil na carja in ga pri prtljaki ubil. Zagrmeli so tudi drugi revolverji. Žrtve so padle druga za drugo. Carevič, ki je v smrtnem boju opletal z rokama, je dobil še več strelcev. Carica, tri njene hčerke, zdravnik in kuhar so bili takoj mrtvi. Ena izmed hčerk se je obupno

borila z morilcem. Po smodniku in krvi je zavdajala vsa sobana. Morilška banda se je vrgla na trupla in jih izropala. Plen je pripadal Jurovskemu kot Judeževa nagrada. Nato so trupla zavili in jih zmetali na voz ter jih odpeljali še v temi k rovu zapuščenega rudnika. Trupla so polili z bencinom in žvepleno kislino ter jih zažgali. Ostanke so zmetali v enajst metrov globok rov.

O usodi morilcev poroča Sergej Markov tudi še tole: Jankel Jurovskij je kasneje znozel. Leta 1921 je izvršil samomor. Maklavanski je padel po Leninovi smrti v nemilost pri Stalinu. Iz Stalinove ječe je zbežal. Moebius je umrl 1. 1920 v Moskvi na tifus. Bjeloborodov je bil pregan na Kavkaz. Vojkova so leta 1925 ustrelili v Varšavi.

Tako je bila spočeta »likvidacijska tehnika«, ki se je v svojih peklenških podrobnostih razširila po tudi po naši ožji domovini v tisoč in tisoč primerih. Tudi tem morilcem in njihovim gospodarjem usoda ni bila naklonjena. Kakor je po ljudski volji zatonil absolutistični carizem, tako upajmo bo zatonil tudi teroristični komunizem in z njim trinoška zlatška »likvidacijska tehnika«.

Z GORISKE RAZSTAVE NAJMLAJŠIH

OD TU IN TAM

V perzijski prestolnici, v Teheranu gospodarijo Nemci. Tako se pritožujejo kitajski časniki. Trdijo, da je v mestu od 100 osebnih avtomobilov kar 55 nemških VW. Vse izločbe trgovin so natrpane nemških izdelkov. Po vseh knjigarnah in časopisnih kioskih prevladujejo nemške publikacije. Mestni osebni promet opravlja nad tisoč najmodernejših avtomobusov Mercedes. V glavni teheranski ulici, Ferdovski so pred meseci zgradili veličastno stavbo in namestili trgovsko hišo »Orient Hansa«, ki predstavlja pravi nemški izvozni čudež. Tu prodajajo v štirih ogromnih nadstropjih od šivance do glas-

benega avtomata vse, kar je nemška industrija potrošnega blaga postavila v prodajo. Do 30.000 kupcev se drena od jutra do večera. Iz vseh sosednjih dežel prihajajo nemški družbi zahteve, naj tudi tam postavi podobne trgovine.

Statistični izsledki new-jorskega mesta so dognali, da je 85 odstotkov vseh mestnih prenašalcev premoga belcev, nasprotno pa je 95 odstotkov vseh peric črnega plemena.

Najmanjši radijski sprejemnik ima več kot 30.000 litr; v Ameriki seveda.

Za njim nastopil je mož veliki, ki meril palcev je pet: »Mar ne smem reči spet Narod spm si bodeš volil Vero in Postave!« Dvignil je čelo, uprl jaseen je pogled, zastrmel v slavčovo je petje: »Mar nistem jaz zapel mu Pusti slavčeka peti, kot sem mu grlo ustvaril?«

Pa slavček Gorški oglašil se je in zapel tako jim je: »Naš dom naj bo za vse enak, prostoran in svobodnjak; naj bodo vsi sinovi in hčerke vredni matere Slave«.

H klopi pristopil je mož, ki za klobukom zimzelen je nosil, in vzdihnil je: »Oh, Ciciban, kako si ti sedaj teptan!« Na besede te vse je mraz spreletel.

Oj, vsem je obraz zažarel, ko k mizi pristopil je svetniški mož, naš Slomšek Martin škof. Roko povzdignil nad vse je v blagoslov in rekel jim besede te: »Bodite blagoslovljeni in uverjeni, da Bog našega rodu ni še zapustil samega. On hoče peljati ga v dober pristan. Smo seme dobro mi sejali, smo vsem narodu svetlo svete vere luč prižgali. Naša tiskana beseda v hišo vsako je bila poslana; ko nevesta je bila sprejeta in nikdar iz duše naroda ne bo odvzeta, pa naj se le bogotajstvo bori na vse pretege, da bi za vselej izbrisalo sledove vere naše in omike!«

V mesečini se drugo čelo nam zasveti, obraz filozofski pred nami žari. Kdo je mož, ki stopil je med nas? Tiho se odmika trava, zašumi vsa dobrava. To je oni, ki hlapca Jerneja poklonil nam je, oveko-večel materin je obraz, besedi slovenski pridel ves okras, povzdignil lepoto našega je jezika do najvišje stopnje, do najvišje omike!

V zvniku odbije ura dvanaest, mesec iz oblakov medle žarke izliva na glave velikanov. Iz dobrane se čuje ukanje: »Juhej, juhej, juhuhu!«. Kdo je tako vsele narave? Vedno bliže se pomika senca kostenjaka. Glej ga, glej, našega korenjaka! Mar ni to Martinek Spaka?

»Da, jaz sem Deseti brat, ki sem velikan prišel obiskat. Ne bojte se me, saj ukam veselo še Ceravno sem bos in razcapan, predstavljam vam današnji dan!«

Vprašajo pa veleumi vsi: »Koga predstavljate ti, ki tako razcapan si?«

Martinek odgovori: »Kar dva: kmeta in delavca, ki varali ju z objublami so, da bosta raj uživala, da bosta srečna in vesela, ko bosta v holkozu in zadruhi živela. Govorili jima so tako, da nobenih davkov več ne bo, da bosta med in potica vsakdanja hrana tudi najrevnejšega strica. Vse to so trombetali, na sestankih potrjevali, samo da so narod zapeljali!«

Vprašajo ga tedaj vsi: »Kje pa je bila naša inteligenca tiste dni, ki ponavadi ob strani naroda stoji, da ga v težkih izkušnjah in prevarah podučijo?«

Pa prime Martinek se za glavo: »Oh, oh, hudi dnevi bili so, da narod tako hitro pozabil še ne bo! Vse so skoro takrat pobili ali pa so se po svetu razkropili; ni ga kontinenta, da tam ni našega inteligenta. Kar jih je pa doma ostalo, morali so hrbenico upogniti in partiji služiti. Nekateri so se sicer skrili, toda da bi v poznejšem času »komua« spet pomogo nudili. Tiranija jih je iz temnega kota poslala na zamejska pota«.

»Kaj nam praviš ti? Kaj za hlapca Jerneja nobeden potegnil se ni?«

»Ha, ha! Vsakdo se boji za svojo glavo in gleda za šestico; še mar mu ni za pravico!«

»Kaj prav vsi so se vdali, samo da bi dobro zobali?«

»Ne, ni bilo ravno tako; mnoge so res prisilili, da so tilnik upognili, toda marsi- (Nadaljevanje na 4. str.)

Nekaj zanimivosti

Iz čebulic zvončkov, belih in rumenih narciz je ameriški biokemik D. B. Fitzgerald, ki deluje na Državnem zavodu za pobiranje raka v Združenih državah, izoliral dvoje snovi, ki sta se izkazali pri živalskih poskusih kot učinkoviti pri tvorbah raka.

Ameriški kirurg dr. James W. Burks jun. operativno odstranjuje tipalne črte na komici prstov. S tem onemogoča policiji identifikiranje prstnih odtisov.

Od 100 ljudi je vsaj eden, ki ima zdrave zobe. Ta med ustno slino nima maktos bacilov; kaksno sredstvo jih uničuje? To je aktualno vprašanje raziskovalcev.

POD ČRTO

KREPOSTI IN VRLINE komunizma in rdečih tiranov

Zakaj sta Hruščev in Mikojan likvidirala Nagya?

Dodatno k vrsti dokumentarnih prispevkov, ki smo jih pod gornjim naslovom priobčevali v prvi polovici lanskega leta, objavljamo danes dokumentarno gradivo o zadnji komunistični zločinski pustolovščini na Madžarskem, ki je izšlo v švicarskem dnevniku »Basler Nachrichten« (26. 6. št. 262). Tu odkriva Nagy sam vso podlost in zahrbtnost Stalinovih naslednikov kakor tudi vso lažnost komunističnega neumešavanja in hinavske koeksistence.

V krvavoredeh deželah poznajo samo dve vrsti političnih procesov. Pri prvih javno priznavajo obtožbeni, da so zagrešili že mnogo več zločinov kot pa jih obtožujejo. Pri drugih izve javnost šele po izdanih in izvršenih obsodbah, da so varuhi suženjstva spet polovili določeno število »zarotnikov«, in da so jih po popolnem priznanju zločinov enostavno pobili. Tako ali tako, priznanja so vedno na zalogi. Narodi za železno zaveso so se s takimi postopki že povsem spoprijaznili. Vsa ta ljudstva vedo, da jih vladajo izključno sami »imperalistični agenti«, ki jih bodo prej ali slej neizogibno razkrinkali, in ko bodo vse priznali, jih bodo tudi pobili.

Pod ta enolična kolesa komunističnega človeškega mlina se je v zadnji Nagjev proces vthotapil doslej nenavadni prizvok: glas obtožbenca, ki do zadnjega ničesar ne priznava, ampak trdovratno vztraja pri zatrevanju svoje nedolžnosti. Nekdo je umrl na mučnici, obtoženih zločinov pa ni priznal. Tudi od ostalih

štirih niso mogli mučitelji iztisniti nobene priznanja.

To pa je tudi vse, kar je smela javnost izvedeti o Nagjevem procesu. Prav zaradi tega skrivanja resnice, - zatrevja švicarski dnevnik - smo dolžni objaviti vsebino priložnostnega razgovora z Nagym, ki smo ga osebno poznali.

To je povest o padcu Rakosija in o razgovoru Nagya z Mikojanom, ki ga je takrat snubil za sodelovanje v madžarski politiki. Tu navajamo besede, ki jih, je izgovoril sam Nagy:

»Sredi julija 1956 je Rakosi sklical sejo CK. Med sejo se je nepričakovano pojavil Mikojan in zahteval besedo. Povedal je, da ima Rakosi sicer velike zaslugе, da pa je zagrešil številne napake in mora zato odstopiti.

Rakosi je hotel vedeti, ali nastopa Mikojan kot navaden član ali kot pooblaščenec sovjetskega Politburoja. Kot pooblaščenec je odgovoril Mikojan.

»Meni se zdi vse to zelo čudno, je pripomnil Rakosi, »kajti še pred nekaj dnevi sta mi v Moskvi tov. Vorošilov in Kaganovič izjavila, da gojita oba prav tako kot ostali najvišji partijski funkcionarji nasproti meni popolno zaupanje.«

Temu je sledil mučen molk. Rakosi je dejal, da bi zadevo najraje takoj razčistil z Moskvo. Odsel je v stransko sobo k telefonu z neposredno moskovsko zvezo. Vrnil se je mrtvaško blede in izjavil, da bo odstopil...

Po seji - tako je pripovedoval Nagy - me je Mikojan povabil na sovjetsko poslanstvo in mi tam dejal, da mi Hruščev in on popolnoma zaupata ter želita, da bi sestavil vladu. Odkrito mi je povedal, da je vladavina Gerő-Hegedűs le prehodna. Hruščev in on iščeta novega človeka, ki je priljubljen. Ta naj bi poskrbel, da se pozabijo stare napake in ube-rejo nova pota.

Povedal sem Mikojanu - je nadaljeval Nagy - kar odkrito, da bo Rakosi

dokler bo na Madžarskem intrigiral proti meni. Omenil sem mu, da sem v zadnjih dvanajstih mesecih poslal na sovjetsko poslanstvo številne sprotence za Moskvu, vem pa, da jih niso odposlali. Mikojan mi je obljubil pomoč in ponovno zatrevjal, da sta Hruščev in on z mojimi prizadevanji sovpadla in da lahko računam na njuno podporo. Rakosi ni bil samo neznozen zaradi pobotanja z Beogradom, ampak tudi zaradi škode, ki jo je prizadejal z svojo politiko svetovnemu komunizmu. Mikojan mi je obljubil, da bodo Rakosija odstranili z Madžarske in je svojo besedo tudi držal. Rakosi se ne bo več vrnil.

Mikojana sem naprosil naj mi dopusti toliko časa, da se lahko razgledam v vsa vprašanja in spoznam katere presnovne je treba izvesti. Vsako pretiravanje je nestvarno in v nasprotju s komunističnimi načeli. Madžarska je prispela na rob prepada zaradi čezmernosti Rakosijevih načrtov in zaradi pomanjkanja potrebnih možnosti. Le nobenih pretiravanj!

Tako nam je pripovedoval Nagy. »Svarim vas pred izpajzvanjem nemogočih zahtev, še bolj pa pred izživali, ki bi vas k temu radi pripravili. Vsako pretiravanje bi v Moskvi izzvalo neljubo reakcijo in okrepilo stare stalinovce.«

S temi nekako polzaupnimi sporočili nas je Nagy počul, da je pooblaščen razgovarjati z vsemi krogi na Madžarskem, in sicer ne samo v polnem soglasju z Moskvo, ampak po njenem neposrednem naročilu. Iz nadaljnjega razgovora smo tudi domeli, da je Nagy v stikih ne samo z zastopniki raznih političnih struj, ampak tudi s časniki, pisatelji in umetniki. Pri tem je mislil na novo organizacijo Hafazias Népfrent (patriotska ljudska fronta), v kateri bi pod komunističnim nadzorstvom sodelovale tudi nevturalne politične skupine. Govoril je tudi o potrebi normalizacije odnosov do Jugoslavije.

Misel, da bi Nagy koval revolucijo, je povsem protislovna, kajti po Mikojanovih zatrdilih, bi lahko računali na popolno Hruščevo podporo.

Dvoje okoliščin je povzročilo, da so se mirne demonstracije mladine preobrazile v revolucijo. Prvo je izzvala tajna policija, ki je pred radijskim poslopijem brez vzroka streljala na študente, ki so želeli po radiu sporočiti svojo izjavo. Drugo je povzročil Gerő, ki je po radiu trozil podle žaljivke.

V tem tragičnem trenutku so tako razjarjene množice kot prestrašeni stalinovci smatrali Imre Nagya za edino osebnost, ki lahko reši zavožen položaj. Z vseh strani so deževale zahteve, naj Nagy prevzame vodstvo države v svoje roke. Na ta način je Nagy zašel med dva ognja. Na eni strani je Gerő v imenu Nagya razglasil ukrepe za zatrtje revolucije, na drugi strani je množica zahtevala od Nagya, da uresniči ljudske zahteve po svobodi in neodvisnosti.

V prvi rundi so zmagali vstajniki. Sovjeti so morali zapustiti Budimpešto. Komunistično partijo so novi upravitelji razpustili in ustanovili novo stranko. Kadar, novi tajnik stranke, je moral sam priznati: »Mi bomo v začetku le majhna stranka«.

Pod takimi okoliščinami so komunisti lahko mislili zgolj na koalicio, oziroma na obnovo koalicio iz leta 1948. Ta rešitev je izgledala edina, ki lahko reši razbitino ustroja iz 1. 1945.

V tem času je bil Mikojan v Budimpešti. Tudi on je položaj v Budimpešti presojal tako kot Nagy in odobral izjavo Nagyeve vlade, s katero je odpravljala Varšavsko pogodbo, razglasila nevtralnost dežele in obljubila razpis svobodnih volitev. To izjavo je Tildy obravnaval z Mikojanom, ki je postavil en sam pogoj, da mora namreč nova vlada spoštovati gospodarsko pogodbo s Sovjetijo in da Madžarska tudi v bodoče

ne bo vodila protisovjetske politike.

Dne 3. novembra položaj kljub premikom sovjetskih čet še ni bil vzemirljiv. Kajti Sovjeti so izjavili, da so privrajljeno zapustiti Madžarsko in so povabili Madžare na posvet za izvedbo umika. Člani madžarske delegacije, general Ma-leter, generalni major Kovacs in minister F. Erdei so odšli na vrhovno sovjetsko poveljstvo. Medtem pa je Nagy izvedel, da Sovjeti spet napadajo mesto in je zato telefoniral Maletanju, naj pri Sovjet-jih protestira. Ko se je Maletar vrnil od telefonskega aparata v sobo sovjetskega poveljnika, so ga aretirali.

Nagy po sovjetski izdaji ni preostajalo drugega, ko da pošlje v svet svoj zadnji klic na pomoč. Ure in ure dolgo je madžarski radio izžareval na trak registrirane besede Nagya: Pomagajte, pomagajte!...

Nagy je želel še enkrat razgovarjati s sovjetskim poslanikom, ta pa ga ni sprejel. Zato je poslal zavetišče na jugoslovanskem poslanstvu.

S tem pa tragedija še ni bila končana. Dne 22. novembra zvečer je zapustil jugoslovansko poslanstvo avtomobus, v katerem je bilo 47 oseb. Med njimi je bil tudi Nagy. Komaj dobrih petdeset korakov od poslopja poslanstva so Sovjeti avtomobus ustavili, uslužbenci jugoslovanskega poslanstva so morali avtomobus zapustiti. Ostali so nadaljevali pot v ječo.

Nihče ne more vedeti, kaj je Nagy premišljeval v zadnjih urah svojega življenja. Brez dvoma pa je v mislih preklinjal Hruščeva in Mikojanja, ki sta mu najprej obesila na vrat madžarsko vladavino, nato pa sta ga zadavila. S tem sta se znebila nazaželeno priče svojega zločinskega obnašanja. Gotovo se je Nagy spomnil tudi Münicha in Kadarja, svojih tovaršev v vladi, ki sta ga izdala in postala njegova krvnika. Taki so »apostoli« socialne pravičnosti in nosilci de-

Volitve in narodne manjšine

V zadnji »Demokraciji« je obiskovalec Linhartove veselice »Matijček se ženil« med drugim napisal tudi tole: »Pristno slovensko okolje, živa slovenska beseda in posebno še izpovedana ljubezen do našega kulturnega snovanja, ki zajema vso našo srednješolsko mladino in ustvarja tako posrečeno vzajemnost med Slovenci in gledalci tesno povezanost duš in src v eno samo celoto. Taki kulturni sestanki so v današnjih časih v resnici edini okvir, ki s slovenskim šolstvom vred izključujejo naše vsakdanje prepire in razlikosti ter nas združujejo v kulturnem hramu.«

Zadnja »Mladika« pa je priobčila vprašanje, ali ne bi povedala svojega mnenja o volitvah. »Mladika« odgovarja takole: Ko je pisec videl pri predstavi Linhartovega »Matijčka« poln auditorij Slovencev vseh barv, in ko so vsi slovenski listi pisali, da je bil to praznik vseh Slovencev, je bil vesel - in z njim je bil vesel še marsikdo.

Oba pisca gotovo nista imela v mislih samo kulturnega veselja praznika, četudi tega nista izrekli. Njuna misel in misel mnogih Slovencev je bila širša in globlja. Zajeti je hotela v ta praznik Slovencev tudi njih skupno nastopanje v javnem življenju, v politiki, v obrambi. Misel EDINOSTI je kar samoniklo privrela na površje.

V resnici je to jedro izraženo ali samo podzavestno nakazano misli, in mimo te misli ne bi smel brezbrizno in molče zaveden Slovenec in Slovan v zamejstvu.

Se je med namo mnogo rojakov, ki se spominjajo časov vzorne sloge in edinstva na Tržaškem. Od druge polovice XIX. stoletja do prve svetovne vojne so tržaški Slovenci in Hrvati korakali od uspeha do uspeha pod geslom: v edinstvi je moč! Z obudovanjem in morda tudi z bolečino in sručenjem slovo in edinstvo narodnih manjšin v nekaterih evropskih državah: Dancem na Nemschem, Nemcem na Danskem in na Nizozemskem, Irce na Angleškem, Svedom na Finskem in končno Nemcem v Poizidju. Vse te manjšine vodijo narodnozavezne stranke v zamejstvu za ohranitev narodnostnega bivanja in značaja z vzgajanjem k narodni zavesti in odpornosti.

Dokazna zgodovinska resnica je, da samo stranke, ki postavljajo in opravljajo svoj obstoj na narodnostnem načelu, lahko uspešno vodijo narodnostne manjšine v zamejstvu. Ali naj morda komunistične stranke budojo in krepijo narodno zavest v slovenskih delavcih?

Tako so vse dosedanje volitve na Tržaškem po drugi svetovni vojni - in tudi zadnje državnozavezne volitve - našle Slovence razkosane in razbite na vrsto različnih političnih gibanj, kar je preprečilo skupni nastop 50.000 do 60.000 Slovencev in s tem izvolitev lastnega narodnega poslanca za rimsko zbornico.

Prav v tej politični razkosanosti je tragika tržaških Slovencev, ki žive kot manjšina v Italiji.

Kdo pa je kriv te razkosanosti v zamejstvu? Ali so tega krive slovenske stranke, ki so zgrajene in ki delujejo v prvi vrsti na narodnostnem načelu kot je tako delovala njihova prednica, ki je skozi skoraj sto let vodila tržaške Slovence? Seveda klijejo danes novi časi socialnega napredka in političnega diferenciranja. V lastni državi so taki socialnopolitični sunki mogoči, ker je tam narodni

obstoj izven nevarnosti. V zamejstvu veljajo in morajo veljati za narodnostne manjšine drugačna pravila. Kar je Slovincem v Šiški ali Ljubljani glede političnega razkosanja dovoljeno, nima in ne more imeti veljavnosti v Trstu! Pred to resnico postojmo in pomislimo na usodo lastnega naroda!

Smo pred občinskimi volitvami. Zavedamo se, da je ob tako močno pisani šahovnici političnega strankarstva na Tržaškem težko misliti na politični praznik tržaških Slovencev. In vendar mora biti to naša naloga in naš cilj. Ko gre za politične manifestacije - za volitve -, bi se morali vsi zavedni Slovenci, in tudi Hrvati in Srbi, zediniti na skupnem političnem imenovalcu narodnega značaja. O tem prihodnjiki.

Zadoščenje slovenskim šolam

Tržaški Rotary klub, ki združuje kulturnike vsega sveta, je razpisal denarne nagrade maturantom, ki spopolnjujejo svoje znanje z nadaljnjim študijem. Med štirimi nagradenci je prvo nagrado v znesku 250.000 lir prijel slovenski, gšč. Silvana Valoppi. Slovenska nagradenka je študirala na Trgovski akademiji s slovenskim učnim jezikom v Trstu. Vsa leta je bila odličnjakinja in tudi maturo je izdelala z odličnim uspehom leta 1957. Sedaj študira na ekonomski fakulteti tržaške univerze.

Gspdc. Silvana nima očeta, njena mati je hišnica.

»Kako ste, gospod ravnatelj, sprejeli vest o podelitvi te nagrade?« smo vprašali dr. V. Turino. »Dodelitev tako visoke nagrade Valoppijevi mi je vzbudila ob-

čutek, da sta šola in profesorski zbor storila vse za znanstveni in strokovni razvoj slovenske mladine, klub težkim razmeram v šoli, kjer nam še vedno primanjkuje učila in potrebne knjige. Rotary klub je s podelitvijo nagrade odlikoval tudi slovensko učno osebje.«

Cestitkam gspdc. Silvani in profesor-skemu zboru se pridružuje tudi

Uredništvo »Demokracije«

Produkcija gojencev glasbene šole SPM

Glasbena šola SPM v Trstu je ob koncu šolskega leta priredila dne 26. junija na svojem sedežu v ulici Machiavelli 22-II. produkcijo svojih gojencev. Solo vodi že od samega začetka dalje violinski mojster, profesor Karlo Sapcin s sodelovanjem priznane in odlične pianistke prof. Mirce Santicinove.

Kdor je sledil posameznih točkam sporeda, je moral ugotoviti, da je vodstvo šole v rokah izredno izkušenih mojstrov. Red, disciplina in gotovost gojencev pri nastopu odlikujejo Glasbeno šolo. Pri svojih gojencih posvečata oba pedagoga pozornost na pravilno držo telesa, rok, prstov, na pravilno držo instrumenta in sukanje loka ter polagata vso važnost na izvajanja in podajanja skladb.

Nastopilo je 20 gojencev: pet harmonikarjev, en pevec-tenorist, trije violini- sti in enajst pianistov od začetnikov do učencev višje stopnje. Izvajali so skladbe iz domače in tuje glasbene literature.

Stari gojencev in ostali poslušalci, ki so napolnili dvorano do zadnjega sedeža, so bili prijetno iznenadeni nad lepo in uspešno produkcijo.

Dr. Franjo Delak

Priskledniško domoljubarstvo

Vidkun Quisling je bil norveški fašist. Leta 1940 je svojo domovino prodal nacistom in se z njimi bratil do nacističnega poraza. Zadel ga je pravična kazen izdajalca. Njegovo ime je postalo soznačnica za vse preračunljive in prilagodljive diktatorskim strahovladam po vsem svetu. Quislinga je v Franciji posnemal Henri Pétain, na Hrvaškem Pavelić.

V tistih časih smo po radiju ali v vistousmerjenem tisku teh dežel lahko poslušali in prebirali »nauke in oznanila«, po katerih so edini domoljubi tisti, ki sprejemajo »novo stvarnost« in »rešujejo«, pa čeprav po načrtih in poveljih zavojalca, »kar se rešiti da«. Vse ostale, ki so se borili in upirali okupatorju, so razkricali za »protidržavne in protinacionalne elemente«. Isto množično zavajanje lastnega prebivalstva v zmoto sta uganjala fašizem in nacizem.

Kdor se je upiral samostojnim nacističnim lutkam na Norveškem, v Franciji, v Srbiji, na Hrvaškem ali Slovenskem, so ga proglasili za sovražnika Norveške, Francije ali Jugoslavije. Kdor je kljuboval fašistični ali nacistični diktaturi, so ga ožigosali za veleizdajalca naroda in države, pa čeprav je narodu in državi nesebično in požrtovalno služil vse svoje življenje.

Najuglednejši italijanski protifašisti so bili priljubljene »veleizdajalske tarče«

fašističnih klevetnikov in opravičevalcev. Če je kak protifašist zašel v roke črne diktature, so ga poslali zaradi »veleizdajanja« pred »Posebno sodišče« in od tam na morišče, v ječo ali vsaj v konfinacijo.

Klevetniška kuga »protipatriotizma« in »protidržavne« historije ni prenehala tudi takrat, ko so zmagale zamisli resničnih patriotov; ko so na Norveškem, v Franciji in po številnih ostalih zahodnih deželah pravi domoljubi vrnili svojim deželah svobodo in neodvisnost, ter jim je zgodovina dodelila tisto mesto, ki so si ga prislužili ne kot oportunisti in kimačci, še manj pa kot grobarji svoje lastne domovine. Klevetniška kuga pa po Jugoslaviji in zaslužnih državah Vzhodne Evrope ni ostala samo nedotaknjena, ampak se je podesetorila povsod tam, kjer so nacistične in fašistične quislinge zamenjali moskovski plačanci.

Ta klevetniška kuga je prodira tudi na naše ozemlje, in njeni razpečevalci od Ficka pa vse tja do sopotniških omizij pridno strežejo z njo slovenskemu narodu kot vsakdanji politični kruh. Ne morda zato, ker bi v svojem neznanju ne umeli ločiti države, ki je večna tvorba, od vladavin, ki so zgolj pozitivne ali pri samostojnih strahovladah negativne epizode v narodnem življenju. Takemu brezvestnemu početju pravimo denuncianstvo in preračunano zavajanje v zmoto tistih množic, ki jim quislinška plast hoté prikrito razločevanja med državo in vladavino. To početje pa je povsem v skladu z neštetiimi drugimi zavajalnimi in goljufijami diktatorskih strahovlad in njihovih robotnikov.

Vsi ti klevetniški razpečevalci prav dobro vedo da kladivarjev Jugoslavije ni med njimi, da se njihov patriotizem imenuje Titova Jugoslavija in da bo njihova današnja kričava gorečnost s Titovim in komunističnim slovesom prvo minuto pokopana. To so patrioti na odpuv, domoljubi samo toliko, v kolikor je domoljubstvo donosno. Jugoslavije in združene Italije pa niso gradili koristolovci ampak ljudje, ki so se za svojo domovino - in ne za kako stranko ali tujo nadoblast - borili, trpeli in umirali; ljudje, ki jih ni uklonilo ne nasilje in še manj podkupovanje. Samo taki značajneži so nam lahko učitelji in vzorniki, ne pa kaki klevetniški priskledniki.

Mladi letovičarji so odšli

Slovensko dobrodelno društvo, ki praznuje letos svojo desetletnico obstoja, in ki je s svojim dosedanjim delovanjem prvenstveno v prid naše šolske mladosti, vedno bolj upošteva ne le pri naših sonarodnjakih ampak tudi pri Italijanih, ki v okviru svojega programa posvetilo svojo največjo pažnjo razvedrilo in fizični okrepitvi slovenskega otroka s tem, da je preskrbelo vesele počitnice v brez-

Otipljivejše primerjave

Na Petrovo je »Pr. dn.« ponatisnil na uvodnem mestu pod naslovom »Zaplenjeni članci« prispevek francoskega komunističnega kolebljivca Claudea Roya. Prispevek je objavil francoski tednik »France Observateur«. Uredniki »Pr. dn.« so svojega junaka predstavili čitateljem z naslednjimi besedami: »Claude Roy je bil do madžarskih dogodkov član KPF, ko je izstopil. Pred enim mesecem je ponovno zaprosil za vstop, o čemer sta glasili KPF in KPI zelo pohvalno in navdušeno pisali. Toda ko je zvedel, da je bil Imre Nagy usmrčen, je ponovni vpis odklonil.«

Prispevka, ki je zelo poučen prav za naše titovce, čeprav se bodo mnogi dokopali do samospoznanja šele takrat, ko bo sklada titovske ministere prazna, žal zaradi pomanjkanja prostora ne moremo posneti. Naj zastopuje samo podnaslov, s katerim je »Pr. dn.« garniral svoj nedeljski uvodnik: »V članku primerja Roy usmrtev Nagya in tovarišev s pobojnjo pristavev alžirske osvobodilne fronte. Zaradi tega je De Gaullova cenzura časopis zaplenila.«

Claude Roy je zaradi komunističnih zločinov zapustil vrste KPF kar dvakrat. To je za partija korajžna odločitev, ki - kakor izgleda - imponira celo urednikom »Pr. dn.« Med slovenskimi partijskimi zaslužkarji takih pogumnežev ni. Royeve odločitve pa niso prav nič izvirne. Urednikom »Pr. dn.« res ni bilo treba nabirati nasilniškega cvetja po Franciji in Severni Afriki, ko pa je Titova Jugoslavija natrpana takega cvetja. Pred Royem je namreč prav tako postopal Crnogorec, Milovan Djilas. Royev članek je - kakor zatrjuje »Pr. dn.« - De Gaullova cenzura

zaplenila. Tudi De Gaulle v svojem postopku ni bil izvirne. Tito ga je dolgo pred tem prekosil z zaplenbo Djilasove knjige »Novi razredi«, ki je izšla v tujini in ne na domačih tleh kot članek Claudea Roya. Tito je celo visoko posekal De Gaullea. Claude Roy se mirno spreha po pariških bulvarjih, Milovan Djilas pa je na rietu v Kosovski Mitrovici.

Uredniki »Pr. dn.« pomilujejo francoskega komunističnega ubežnika in obsojajo De Gaullea, za lastnega rojaka in nekdanjega vrhunskega tovariša št. 2 Titove Jugoslavije z neprimerno večjim mučenštvom pa imajo vsak trenutek pripravljene samo razkoračene dlani za ploskanje morebitnemu nadaljnjemu pogubljenju.

Claude Roy našteva v svojem zaplenjenem članku, na podlagi svobodnemu državljanu v demokratičnem svetu pripadajočih temeljnih človeških pravic, nekaj zločinov primerov ugrabljanja in izginotja francoskih državljanov. Te obtožbe ponavlja na najvidnejšem mestu in s prazničnim tiskom tudi »Pr. dn.«

Ko so moralisti pri tem listu prevajali Royev članek; ko so ga lomili in garnirali, jih - čudno prečudno - ni zalila rdečica sramu ker jim je spomin najbrž popolnoma odpovedal. Ali jih zapeljive primerjave res niso niti za trenutek pocukale za rokam in jim priklicale iz nezapeljive preteklosti na tisoče ugrabljenih, na tisoče neznan kam v Sibirijo deportiranih, na deset tisoč poklanih slovenskih fantov in moč? Kaj so Slavko Uršič, Ferdo Kalin, Magacinovič... še tako zbledeli v dušah in srcih ljudi, ki teh nezasišanih zločinov slovenske zgodovine v slovenskem dnevniku niti z eno samo besedico niso nikoli niti omenjali?

V sredi takih primerjav, ki so samo vsakdanji prerez slovenskega komunističnega tiska, so pri »Pr. dn.« slavili 4000. številko. Kot je to pri komunistih navada, so ob pomanjkanju nepristranskih sodb, sami sebi napisali slavošpeve in samohvale. Lastna hvala se pod mizo valja, pravi slovenski pregovor. Sodbo o vloži slovenskega tiska v zamejstvu v času diktature, bo izrekla nepristranska zgodovina. Ta sodba ne bo bistveno različna od tiste, ki jo je zgodovina izprijela o zamejskem italijanskem in nemškem tisku v dobi črne fašizma in rjavega nacizma.

Kakšno moralno pravico ima ta tisk s prstom kazati na Severno Afriko, na Cipr, Libanon; - moralni pogledi rdečih farizejev so namreč neprimakljivo obrnjeni samo proti Zahodu?

Nobene! Pred lastnim pragom tega tiska se kopijo orjaške kostnice, odmevajo smrtni vzkliki obsojencev, deportirancev, jetnikov; se prelivajo hudourniki mučeniške krvi, reke materinskih solz...

V teh juljskih dneh prihajati na sonce s tonami masla na glavi, pomeni potapljanje se v lastnem govnu.

IVANOVO

(Konec s 3. strani)

kdo je še vedno pripravljen tiranijo udušiti in narodu demokracijo spet vrniti.

Pa poslušajmo še našega naravoslovca, velikega Erjavca, ki čast mu, da sleherna bilka in travca klanja se mu ter domača in tuja živalica. Nagovorjeni mož v mlako strni in čaka, da zabje regljanje počasi utihne. Ko zadnji utihne kvak-kvak, prav počasi odgovori:

»Kaj čudite se temu vsi, saj sol bili ste narodu vi! Kaj ne veste, da bi radi ti ateisti strli v našem narodu vero v Boga, kakor se mandelj stolce s kladivom, in uničili mu tisto duševno dostojanstvo, ki je olje in dišava našega naroda? Toda slava našega naroda bo ostala, kot svetilnik na nebu, v nedosegljivi daljavi. Zgodovina je že začrtala meje tem rušilec in skrnilcem dobrega imena slovenskega naroda. Moj narod je ponosen, da živi v času, ko se Evropa bori, da se otrese verig modernega suženstva. Ponos naroda ni nikoli tako glasen kakor v verigah. Bog, ki je pravičen sodnik, bo prav gotovo odgnal zaveso svojega šotora in luč mu bo razsvetlila obraz, da bo moj narod veličasten, kot je veličastno velikončno jutro!«

»Tako je!«, odgovorijo vsi skupaj, »Narod ostane, tiranija pa izgine! Glejte, svit se rodi! Ko svon pri Gospe sveti nam sveto jutro zavzoni, razidemo se vsi, vsakdo na svoj mirni dom po širni domovini.«

Oglasi se zvon pri Gospe sveti, udari tudi svetogorski... »dan«. Nasvidenje vsi danes leto in dan!

Dne, 24. 6. 1958.

K. C.

PODPIRAJTE SDD

DAROVI

G. Karol Cernigoi iz Tržača daruje 1000 lir za sklad »Demokracija« ob obletnici smrti blagopokojne soproge gospe Marije. - Lepa hvala!

Uredništvo in uprava:

Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 30.-
Naročnina:
mesečno L 50.- — letno L 600.-
Za inozemstvo:
mesečno L 90.- — letno L 1000.-
Poštni čekovni račun: Trst št. 17-7223

Odgovorni urednik:

Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Dogodki doma

OSEMDESETLETNICA MSGR. UKMAR-JA. Preteklo nedeljo, 13. t.m. je dr. Jakob Ukmar praznoval svoj 80. rojstni dan. Vsi zavedni Slovenci smo se tega visoko čislane in splošno spoštovanega buditelja slovenske besede, jekleno značajnega moža, ki ni klonil pred fašistično in niti komunistično strahovlado, spomnili z najskrenejšo željo v srcih da bi njegovo obilno in plodovito seme rodilo med nami bogate sadove. Demokratičnim in svobodoljubnim Slovincem je bil in ostaja dr. Jakob Ukmar kristalno čist vzgled ne-kompromisnih in nezlomljivih načel. Zelim visokemu jubilaru še mnogo let plodonosnega dela med našim narodom in čim več zdravja!

Uredništvo

NOVOFAŠISTI SO SE SPRLI. Nekaj zanimanja so v teh pastirskih dneh vzbudili v javnosti mislici. Pokrajinski tajnik tržaške organizacije MSI Morelli se je upiral osrednjemu rimskemu vodstvu, ki ga je zato tudi odstavilo. Iz Rima so poslali - kot je to pri nas navada - komisarja De Totta, ki naj bi vodil tržaško organizacijo. Morelli pa se je tudi temu ukrepu uprl. Tako imamo po vzorcu independentistov sedaj dve novofašistični gibanji v našem mestu.

NOVI KANONIK. Po smrti kanonika č. g. Kramariča je ostalo to mesto prazno. Sedaj je bil imenovan na to mesto dr. Lojze Škerl, profesor moralke na tržaškem bogoslovju.

NOVI REKTOR. Tržaška univerza je dobila novega rektora, je to prof. Agostino Origone. Novo mesto bo nastopil z novim akademskim letom.

SOLSKI USPEHI. Na nižji trgovski strokovni šoli v Trstu so pri nižjem tečajnem izpitu izdelali: Čač Božidar, Sosič Pavel, Canciani Iris, Castellani Fausta, Furlan Eleonora, Godnič Perina, Gombač Almira, Glavina Ljilja, Radoš Matija, Radoš

ZAHVALA

Ob tragični izgubi našega sina in brata

Ivana Legiša

čutimo dolžnost izraziti najskrenejšo zahvalo vsem, ki so z nami sočustvovali

Posebno se moramo zahvaliti ravnateljstvu, tehničnemu vodstvu in delavstvu Timavske papirnice za vso pomoč, ki so nam jo izkazali v teh težkih urah. Zahvaljujemo se vsem darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki so nepozabnega pokojnika spremljali na njegovi zadnji poti.

Stivan, 12. julija 1958.

MATI, BRAT IN SESTRE